Factsheet
De integratie van groepen met een migratieachtergrond 2018

Inleiding

Dit factsheet schetst de stand en ontwikkeling van de integratie van de grootste groepen met een niet-westerse achtergrond in Nederland. Dat gebeurt vooral aan de hand van de set maatwerktabellen die het CBS jaarlijks op verzoek van SZW|SenI samenstelt: de *kernindicatoren Integratie*. De nieuwste cijfers bevestigen grotendeels de trends die ik vorig jaar al schetste: er is op de meeste aspecten voor de meeste groepen nog steeds sprake van een ongunstiger positie ten opzichte van de referentiegroep zonder migratieachtergrond (autochtonen), zodat het einddoel van het integratiebeleid – een gelijke positie – nog niet is gerealiseerd. Tegelijkertijd is er wel sprake van een positieve ontwikkeling en tekent zich een trendmatige ontwikkeling af in de richting van dit beleidsdoel: de verschillen tussen groepen mèt en zònder migratieachtergrond worden geleidelijk aan kleiner.

We zien in de huidige cijfers dat de groepen met een migratieachtergrond in 2017 nadrukkelijk profiteren van het economische herstel. Waar in de beleidsdoorlichting in 2016 nog werd geconcludeerd dat het verbeterde opleidingsniveau nog niet werd verzilverd op de arbeidsmarkt, zien we in de meest recente cijfers dat de arbeidsparticipatie van groepen met een migratieachtergrond – weer – stijgt en de werkloosheid afneemt. Met name voor wat betreft de werkloosheid zien we bij specifieke categorieën spectaculaire verbeteringen: bij de 2e generatie met Marokkaanse achtergrond daalt het werkloosheidspercentage in één jaar bijvoorbeeld met bijna 6 procentpunten. Dit neemt niet weg dat er ook op dit aspect nog steeds – een forse – achterstand resteert; de werkloosheid ligt onder groepen met een migratieachtergrond nog grofweg twee (1e generatie) tot drie (2e generatie) maal zo hoog als onder de groep zonder migratieachtergrond.

Daarnaast zegt louter het hebben van werk uiteraard lang niet alles over de arbeidsmarktpositie, de kwaliteit van het werk is óók relevant. Nieuwe cijfers tonen aan dat het aandeel dat met een ‘klein baantje’ (van minder dan 20 uur per week) zijn arbeidscarrière begint, onder de meeste groepen met een migratieachtergrond hoger ligt dan onder autochtonen. Dit gegeven is niet alleen een indicatie van een zwakke(re) arbeidsmarktpositie, maar werkt via een lager verdiend inkomen door op de positie van deze groepen op allerlei andere maatschappelijke domeinen.

De belangrijkste inzichten zijn de volgende:

- Het aandeel met een migratieachtergrond in de Nederlandse bevolking groeit langzaam maar gestaag in de richting van een kwart;
- In het onderwijs nemen de achterstanden af, maar er resteert nog steeds een nadelig verschil;
- De arbeidsmarktsituatie van groepen met een migratieachtergrond verbetert de laatste paar jaar snel, maar ook hier resteren nog (soms forse) achterstanden en blijven migranten kwetsbaar;
- We zien dit terug in de hogere bijstandsafhankelijkheid en in het gemiddeld lagere inkomen;

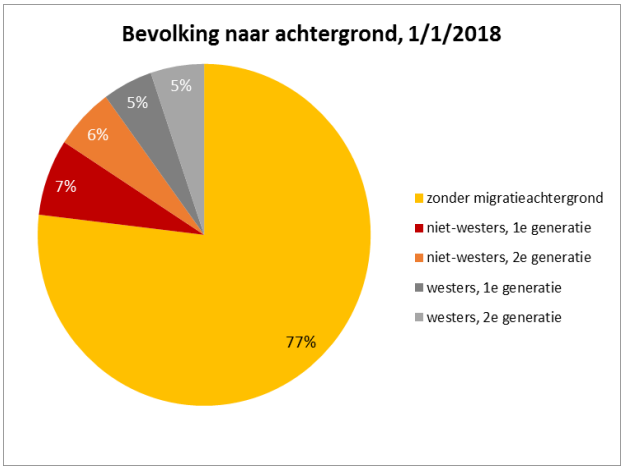
- De oververtegenwoordiging in de criminaliteit neemt snel af, maar er resteren nog (soms forse) nadelige verschillen;
- Ook op het immateriële terrein van gezondheid en sociaal kapitaal is de positie van groepen met een migratieachtergrond – en dan met name die van de niet-westerse categorie – minder gunstig dan bij autochtonen.

Een ander belangrijk inzicht is dat de bovenstaande conclusies kloppen voor de totaalcategorieën, maar dat de werkelijkheid genuanceerder is; er zijn grote verschillen, óók binnen groepen:

- Over de generaties heen zien we in het algemeen een ontwikkeling in de richting van evenredige posities: de 2e generatie kent op de meeste terreinen een (fors) betere positie dan de 1e generatie en aanzienlijk geringere achterstand op autochtone Nederlanders;
  en
- daarbij zien we tussen (en binnen) herkomstgroepen aanzienlijk verschillen:
  - zo wijkt de positie van de 2e generatie met Antilliaanse achtergrond soms nauwelijks meer af van die van autochtonen, terwijl de 1e generatie juist een grote achterstand kent
    en
  - zien we bij de 2e generatie met Marokkaanse achtergrond op een aantal terreinen een opvallend omvangrijke progressie.

Demografie

Bevolking naar herkomst, 1 januari 2018		
	aantal	aandeel
Totale bevolking	17.181.084	100
Autochtoon	13.209.225	76,9
Totaal met migratieachtergrond	3.971.859	23,1
Totaal westerse achtergrond (exclusief autochtoon)	1.729.016	10,1
- Duitse	354.136	2,1
- Poolse	173.050	1,0
- Belgisch	118.725	0,7
Totaal niet-westerse achtergrond	2.242.843	13,1
- Turkse	404.459	2,4
- Marokkaanse	396.539	2,3
- Surinaamse	351.681	2,0
- Antilliaanse	157.114	0,9
- Overig niet-westerse	933.050	5,4
Waarvan: subsaharisch Afrikaans (per 1-1-*2017*)	207.844	
Toelichting: iemand heeft een migratieachtergrond indien ten minste één van de ouders in het buitenland is geboren. De categorie met migratieachtergrond bevat dus zowel de 1e als de (in Nederland geboren) 2e generatie.		
Bron: CBS		

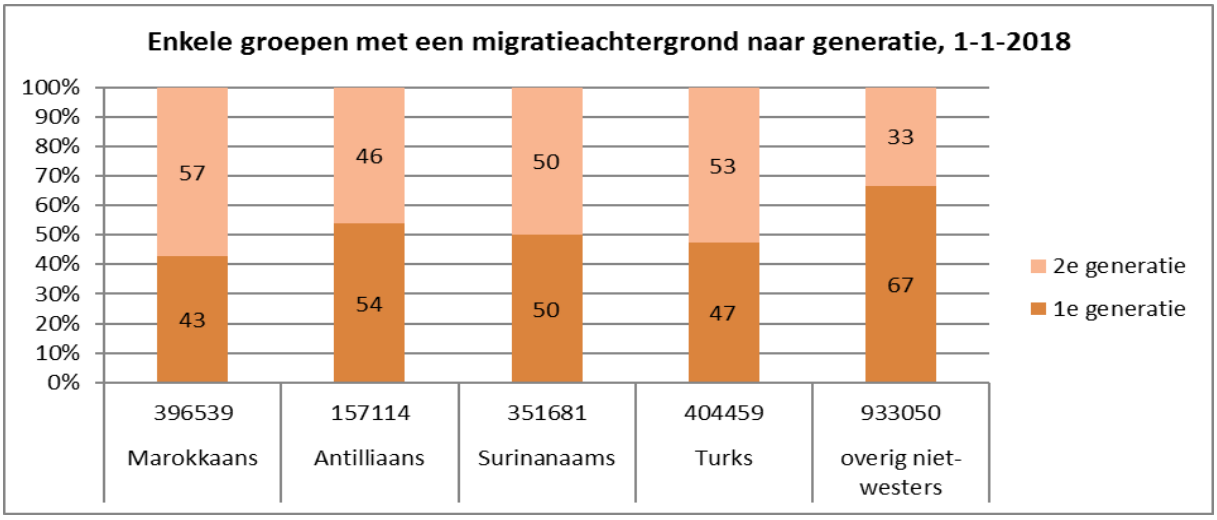

Per 1 januari 2018 had bijna een kwart (23,1%) van de Nederlandse bevolking een migratieachtergrond. Lokaal ligt het aandeel met een migratieachtergrond als gevolg van concentratieeffecten soms substantieel hoger: in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam vormt deze categorie reeds meer dan de helft van de bevolking. Op wijk- en buurtniveau worden de concentratie-effecten nog sterker zichtbaar: er zijn gebieden (Transvaal en de Schilderbuurt in Den Haag) waar meer dan 90% van de bevolking een migratieachtergrond heeft.

Ten opzichte van 1 januari 2017 is de Nederlandse bevolking gegroeid met 99.577 personen en die groei kwam volledig voor rekening van de categorie met een migratieachtergrond: het aantal autochonen kromp niet alleen in relatieve zin (van 77,4% naar 76,9%), maar ook in absolute zin (met 9.529 personen). Hoewel alle categorieën met een migratieachtergrond in omvang groeide, zat de groei vooral bij de categorie ‘overig niet-westers’ die met 54.229 personen toenam. Deze groep bestaat in belangrijke mate uit statushouders.

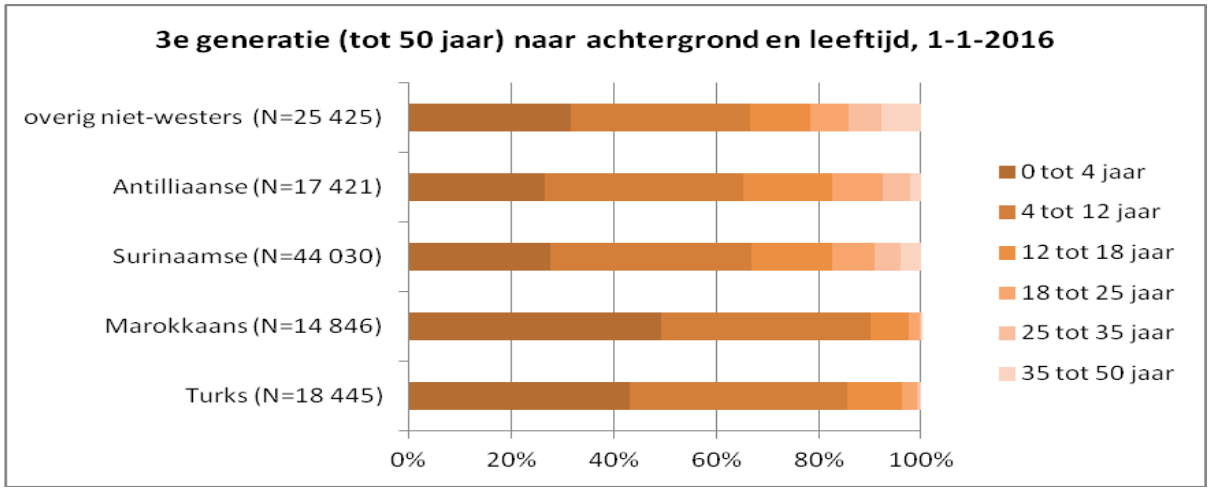
Bevolking met een migratieachtergrond naar generatie, 1 januari 2017

Van de klassieke niet-westerse groepen uit Marokko, Turkije en Suriname is momenteel de helft of meer in Nederland geboren en behoort dus tot de 2e generatie. Bij de groepen met een Antilliaanse en overig niet westerse achtergrond ligt dit aandeel nog onder de helft: van deze groepen behoort het merendeel tot de 1e generatie.

De 3e generatie is nog klein en jong

De zogeheten 3e generatie niet-westerse migranten is in Nederland nog klein. Het CBS heeft in 2016 becijferd dat van de bevolking tot 50 jaar oud[1], ongeveer 120 duizend personen tot de 3e generatie behoort: beide ouders zijn in Nederland geboren terwijl minstens één van hen een migratieachtergrond heeft.

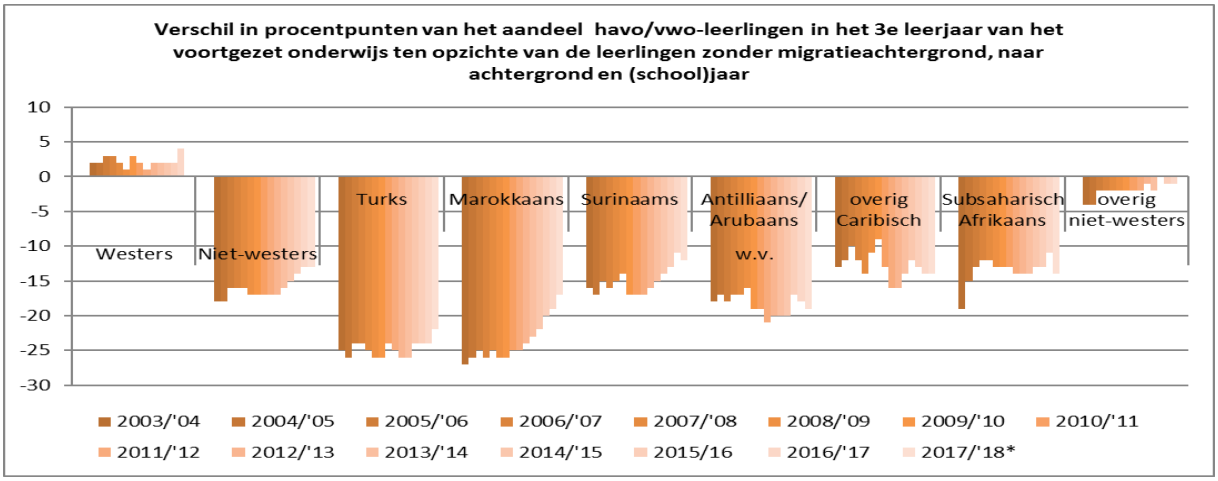
Deze categorie is bij de groep met Surinaamse achtergrond het omvangrijkst: ongeveer 44 duizend personen (grofweg een achtste) van deze bevolkingsgroep behoort tot de 3e generatie. Deze categorie is nog jong en bevindt zich nog grotendeels in de schoolgaande leeftijd.

[1] In verband met technische databeperking is een maximum leeftijd van 50 gehanteerd

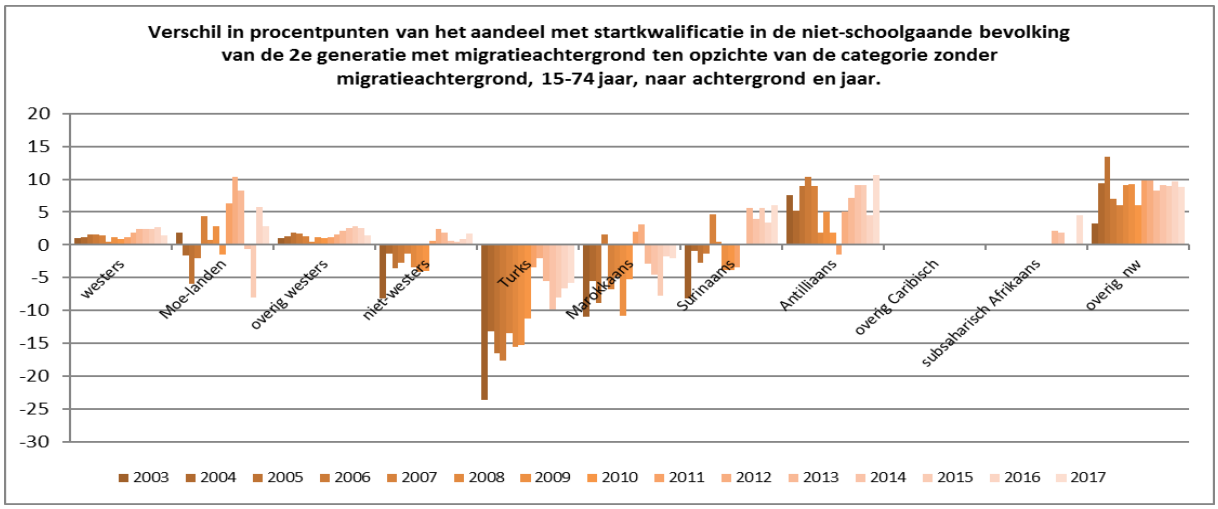
Onderwijs

Vroegtijdig schoolverlaten daalt en de niveaus stijgen

In het onderwijs is de ontwikkeling gunstig: de daling van het vroegtijdig schoolverlaten is onder leerlingen met een migratieachtergrond omvangrijker dan onder leerlingen zonder migratieachtergrond en de onderwijsniveaus stijgen (iets) sneller dan onder deze groepen. De stijging van de niveaus zien we in vrijwel alle onderwijssoorten terug: zowel in het VMBO, waar een groter aandeel de hogere vormen volgt, als in het havo/vwo. Bij deze laatste indicatoren is met name de ontwikkeling van de groep met Marokkaanse en de groep met Surinaamse achtergrond positief.

De onderwijsachterstand neemt dus geleidelijk aan af en dat werkt ook door in de scholingsgraad van de niet-schoolgaande bevolking: het aandeel dat over een startkwalificatie beschikt – het niveau dat al jaren wordt beschouwd als het niveau dat minimaal noodzakelijk is voor succesvolle participatie op de arbeidsmarkt – stijgt al jaren en ligt onder groepen met een migratieachtergrond[2] momenteel ongeveer op hetzelfde niveau als onder de groep met een (autochtoon) Nederlandse achtergrond.

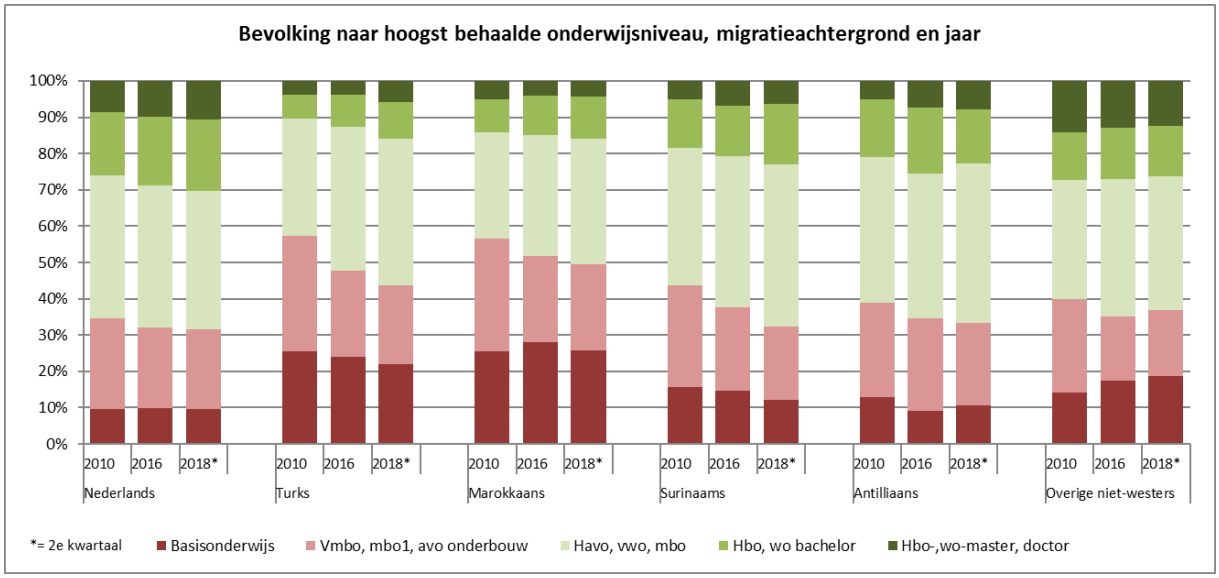

Tussen de afzonderlijke herkomstcategorieën zijn er ook op dit punt nog wel verschillen: zo is de achterstand op autochtone Nederlanders bij de groep met Turkse achtergrond in het afgelopen decennium het grootst (maar wel afnemend), terwijl het aandeel met startkwalificatie in de 2e

[2] Deze cijfers hebben betrekking op de 2e generatie. Aangezien de 1e generatie haar opleiding in het land van herkomst heeft gehad is deze analyse voor de 1e generatie niet mogelijk.

generatie bij een aantal andere herkomstgroepen (zoals bijvoorbeeld de Antilliaanse) zelfs hoger ligt dan onder autochtonen.

Ook het feit dat de bevolking met een migratieachtergrond vaker opleidingen 'stapelt' dan autochtonen, leidt ertoe dat zij - via een langere route - uiteindelijk toch in toenemende mate hogere opleidingen afronden. Dat wordt ook zichtbaar in de hoogst behaalde onderwijsniveau van de bevolkinggroepen: het aandeel hoger opgeleiden neemt gelijdelijk toe en het aandeel laagopgeleiden neemt af. In alle categorieën valt in 2018 (2e kwartaal) minder dan de helft in de twee lagere opleidingscategorieën.

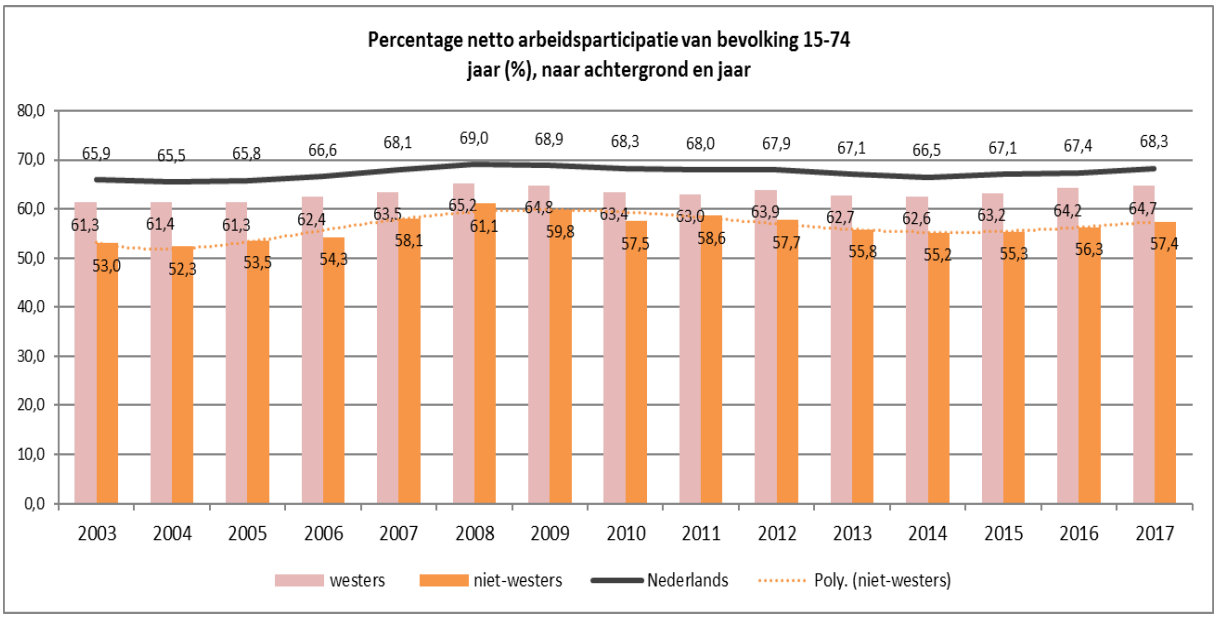

Arbeid

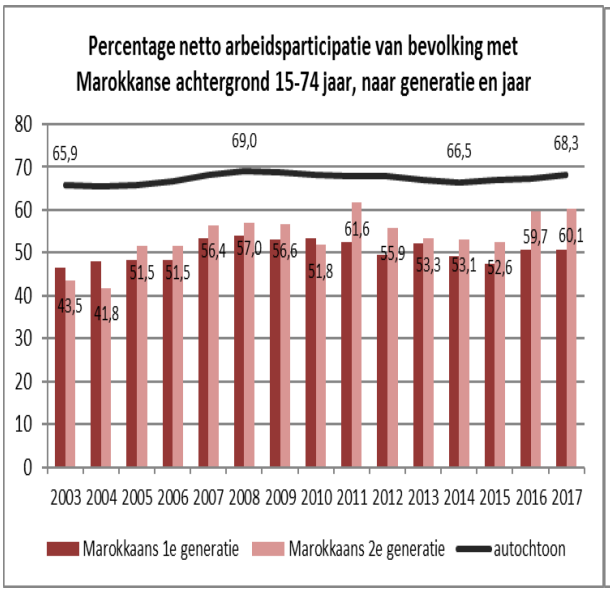
De meest recente data die er over de arbeidsmarkt beschikbaar zijn laten een spectaculaire ontwikkeling zien: in de afgelopen jaren constateerden we dat de economische recessie vooral de groepen met een migratieachtergrond hard raakte – de werkloosheid 'explodeerde' onder deze bevolkingscategorie – maar nu er sprake is van een periode van hoogconjunctuur zien we dat de arbeidsmarktpositie van deze groepen zich sterk herstelt. Vooral bij de groepen met een Turkse en – nog sterker – met een Marokkaanse achtergrond is er sprake van een opzienbarende verbetering van de positie.

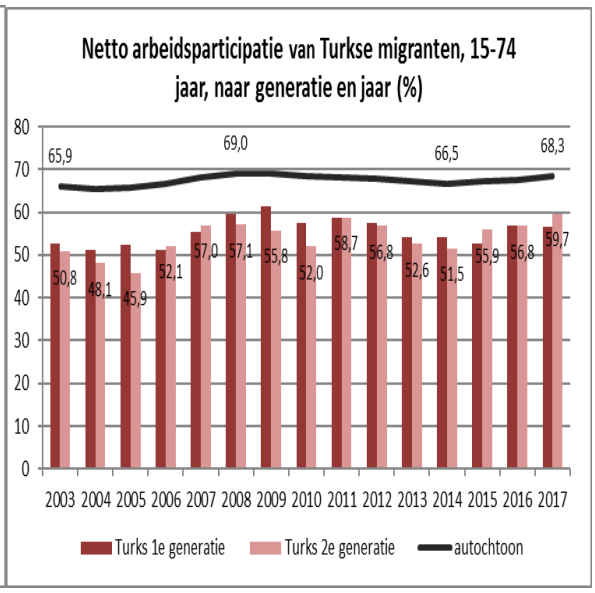
Arbeidsparticipatie neemt verder toe

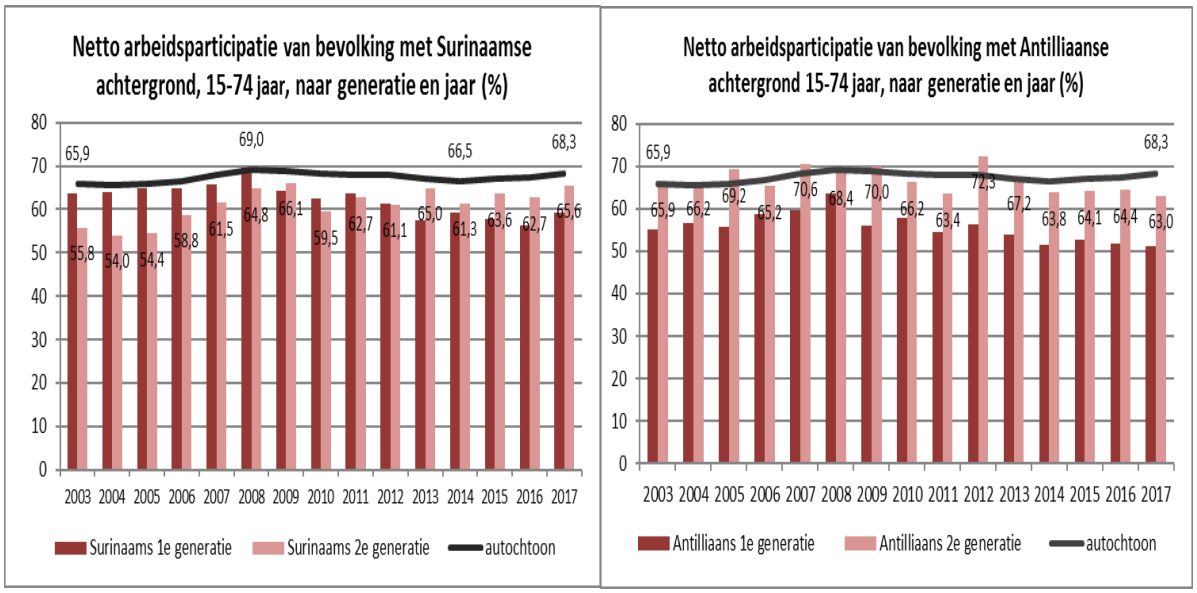
We zien dit in het aandeel van de bevolking met een baan: de netto arbeidsparticipatie vertoont, na het dieptepunt in 2014, voor zowel de bevolking met een niet-westerse, een westerse als voor de bevolking zonder migratieachtergrond de laatste twee jaar weer een stijging. Dit neemt niet weg dat er met name bij de niet-westerse groep nog sprake is van een forse achterstand (van 11,1 procentpunt). Die achterstand neemt bovendien slechts langzaam af aangezien de arbeidsparticipatie van de groep met Nederlands achtergrond ook weer groeit.

Bij nadere beschouwing blijkt dat de arbeidsparticipatie vooral groeit bij de – relatief goed opgeleide – 2e generatie. Ten opzichte van een jaar eerder (2016) is de arbeidsparticipatie van de 2e generatie met Surinaamse en Turkse achtergrond in 2017 fors toegenomen, namelijk met 2,9 procentpunt. Bij de 2e generatie met een Marokkaanse achtergrond vertoonde de participatie al een jaar eerder een opvallend forse stijging (van ruim 7 procentpunt) en die stijging heeft zich van 2016 op 2017 grofweg bestendigd (en is nog licht gegroeid). Verder begint de arbeidsparticipatie van de 2e generatie met een Surinaamse achtergrond die van de autochtone groep te benaderen (het verschil bedraagt nog ruim 2½ procentpunt), terwijl die bij de 2e generatie met Antilliaanse nog ruim 5 procentpunten bedraagt. Bij de Turkse en Marokkaanse herkomstgroep is de achterstand nog ruim 8 procentpunten. Bij de 1e generatie is het verschil in arbeidsparticipatie ten opzchte van autochtonen fors groter: met name bij de groepen met Antilliaanse en Marokkaanse achtergrond is die met ruim 17 procentpunten omvangrijk.

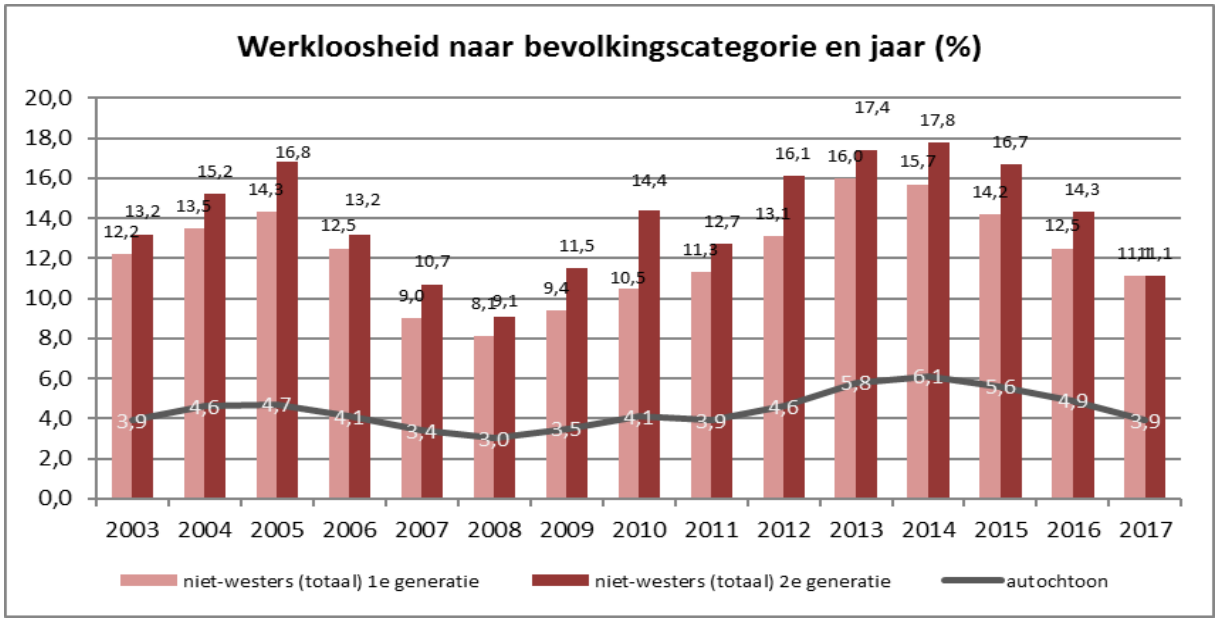

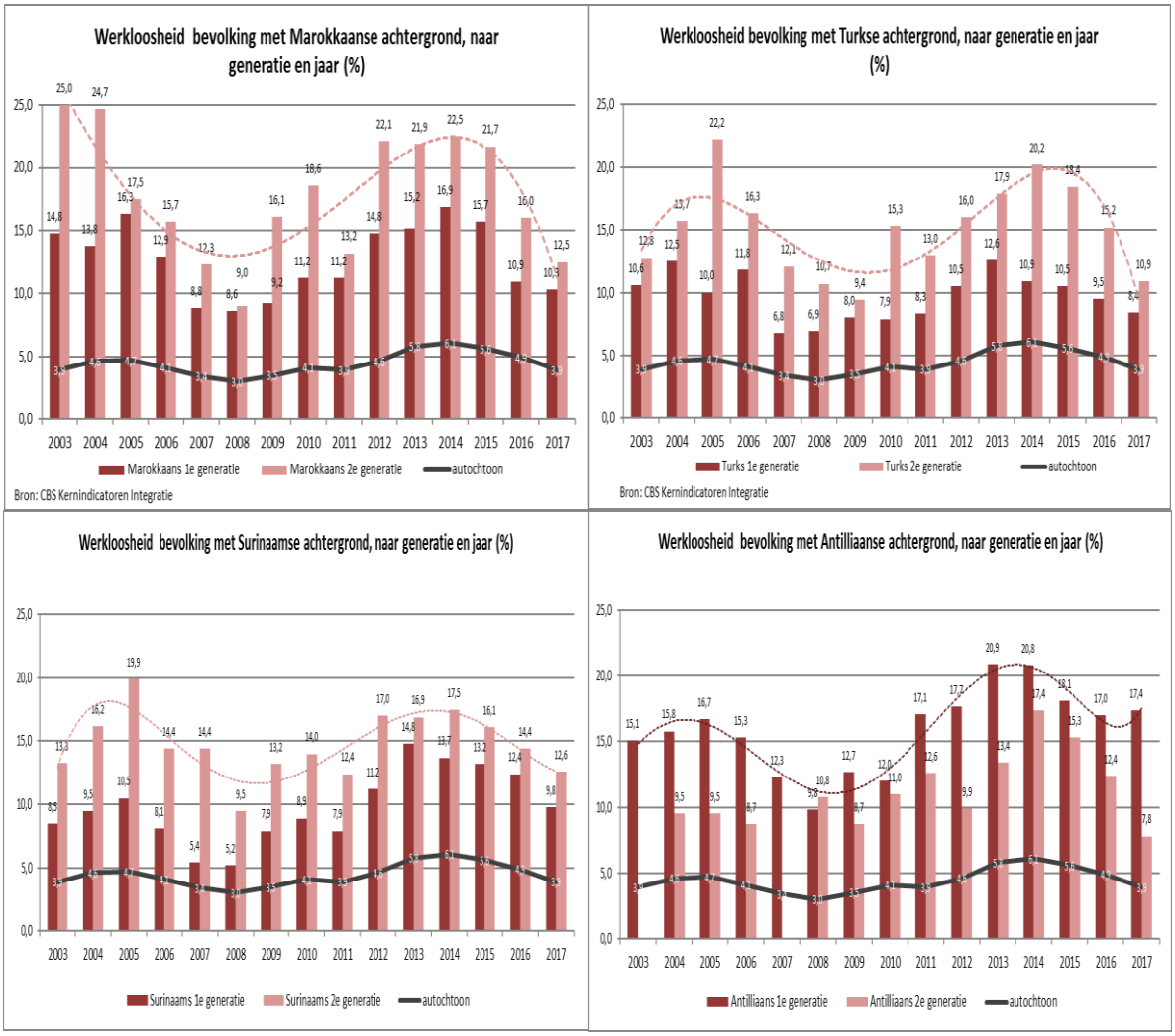
Werkloosheid daalt opnieuw sterk

De werkloosheid beweegt veel sterker mee met de economische conjunctuur dan de arbeidsparticipatie en is daarmee een betere indicator voor korte-termijn-ontwikkelingen. De achterstand van de groep met niet-westerse achtergrond ten opzichte van de categorie zonder migratieachtergrond bedroeg in 2008 5,4 procentpunt (bij de 1e en 2e generatie was dat respectievelijk 5,1 en 6,1 procentpunt). In 2013 was dit verschil bijna verdubbeld tot 10,7 procentpunten. De top is nadrukkelijk voorbij en de werkloosheid onder groepen met een migratieachtergrond daalt hard in absolute termen en ook sneller dan onder autochtonen, zodat de achterstand afneemt. In 2014 bedroeg het verschil voor de niet-westerse categorie nog 10,4 procentpunt, in 2015 nog 9,6 en in 2016 nog 8,3 procentpunten. In 2017 is het verder geslonken naar 7,2 procentpunten.

Ook hier is het de 2e generatie - die de tijdens de recessie de zwaarste klappen kreeg - waar het herstel het meest spectaculair is. Vorig jaar stelden we vast dat vooral bij de 2e generatie met Marokkaanse achtergrond de daling met 5,7 procentpunt fors was. Van 2016 op 2017 vlakt die daling af, maar met 3,5 procentpunt is die nog steeds substantieel. In dit laatste tijdvak zien we ook de werkloosheid onder de 2e generatie met Turkse en Antilliaanse achtergrond stevig afnemen, namelijk met respectievelijk 4,3 en 4,6 procentpunt. Indezelfde periode daalde de werkloosheid onder autochtonen met 1 procentpunt.

Hoewel er dus met name onder de 2e generatie sprake is van een sterke inhaalbeweging, resteren er nog steeds grote – nadelige – verschillen: de werkloosheid ligt onder groepen met een migratieachtergrond in 2017 nog twee tot ruim drie maal zo hoog als onder de groep zonder migratieachtergrond. Daarbij ligt de werkloosheid, met uitzondering van de Antilliaanse groep, bij de 2e generatie hoger dan bij de 1e. De Antilliaanse herkomstgroep vertoont ook op dit aspect het bekende beeld van een goed geïntegreerde 2e generatie en een problematische 1e generatie: de 2e generatie kent de laagste werkloosheid van alle niet-westerse categorieën (7,8%) terwijl de 1e generatie juist de hoogste werkloosheid kent (17,4%), die bovendien van tussen 2016 en 2017 nog lichtelijk is gestegen.

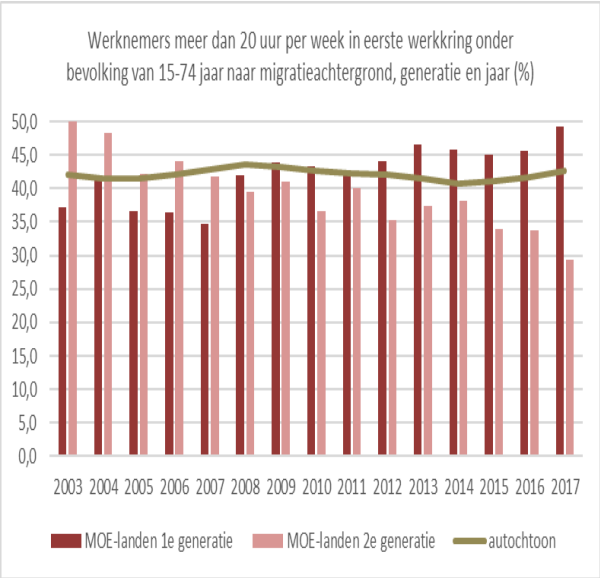

Werknemers mert migratieachtergrond beginnen vaker in kleiner baantjes

Werk of werkloosheid maakt een groot maatschappelijk verschil. Het hebben van werk heeft grote betekenis: het inkomen vormt de sleutel tot bijvoorbeeld een goede woning in een aantrekkelijk woonbuurt, hangt samen met feitelijke en ervaren gezondheid, draagt bij aan eigenwaarde et cetera. Maar toch schiet het inzicht in het simpelweg wel of niet hebben van werk tekort als indicator voor de arbeidsmarktpositie. Àls mensen werk hebben, is bijvoorbeeld ook de omvang van de aanstelling een relevant gegeven. De kernindicatoren bieden met ingang van dit jaar ook inzicht in deze dimensie van werk: het aandeel van de bevolking dat als werknemer in zijn/haar eerste werkkring meer of minder dan 20 uur werkt. Een baan van minder dan 20 uur (en dus: maximaal een half inkomen) zou als 'marginale' baan kunnen worden gekwalificeerd.

De CBS-cijfers wijzen uit dat in de periode 2003 t/m 2017 het aandeel werknemers met een migratieachtergrond met een eerste baan van meer dan 20 uur per week kleiner is dan onder autochtonen. Bij de westerse groepen is dat verschil zeer gering, maar bij de niet-westerse werknemers ligt die situatie anders. Daarbij zijn er aanzienlijke verschillen tussen en binnen groepen. Zo ligt het aandeel bij de groep met Turkse en Marokkaanse achtergrond 2017 respectievelijk 7 en 11 procent lager, waarbij de aandelen onder de 2e generaties fors onder dat van de 1e generaties liggen.

Bij de Surinaamse herkomstgroep is er eigenlijk geen verschil met autochtonen, terwijl het aandeel bij de Antilliaanse herkomstgroep een dikke 5 procentpunten lager ligt. Interessant is wel dat er in vergelijking tot de autochtone referentiegroep van de 1e generatie met Surinaamse achtergrond 15 jaar geleden een aanzienlijk groter aandeel een baan van 20 uur of meer had, terwijl dat bij een aanmerkelijk kleiner deel van de 2e generatie het geval was. Sindsdien tekent zich een convergentie af: bij de 1e generatie is het aandeel gedaald tot ongeveer het niveau bij autochtonen en bij de 2e generatie is het juist toegenomen tot dit niveau.

Tenslotte blijkt dat bij de MOE-landers de 1e generatie vaker dan autochtonen een 1e werkkring van meer dan 20 uur hebben, terwijl de 2e generatie minder vaak het geval is dan bij autochtonen.

Patroon

Hoewel het verheugend is dat de stijging van de arbeidsparticipatie onder de categorieën met een migratieachtergrond doorzet, de werkloosheid verder daalt en de achterstand ten opzichte van de bevolking zonder migratieachtergrond verder slinkt, betekent dit niet dat het tij definitief ten gunste is gekeerd. De recente ontwikkeling past in het bekende patroon waarbij de bevolking met een migratieachtergrond in tijden van economische neergang als eerste de klappen op de arbeidsmarkt opvangt, om vervolgens – vaak als laatste – tijdens een de aantrekkende conjunctuur weer – een deel – van het verlies goed te maken. Ook het beeld dat groepen met een migratieachtergrond vaker dan autochtonen een 1e baan hebben van een relatief beperkt aantal uren (<20 uur) illustreert dat deze groepen nog een kwetsbare positie innemen op de arbeidsmarkt.

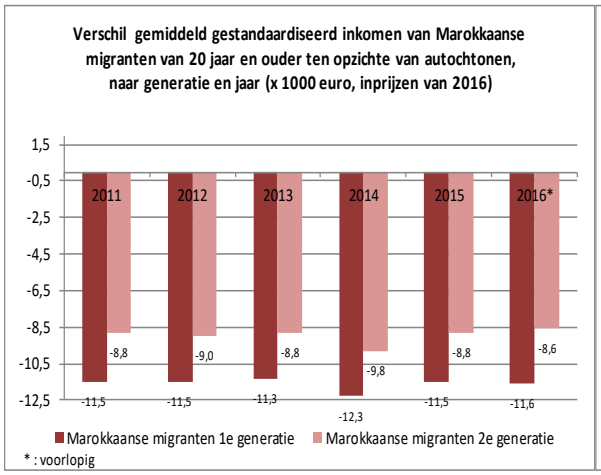
Inkomen

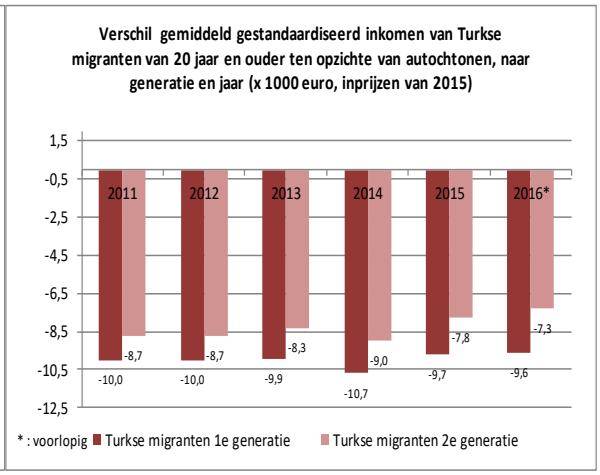
Forse inkomensachterstand

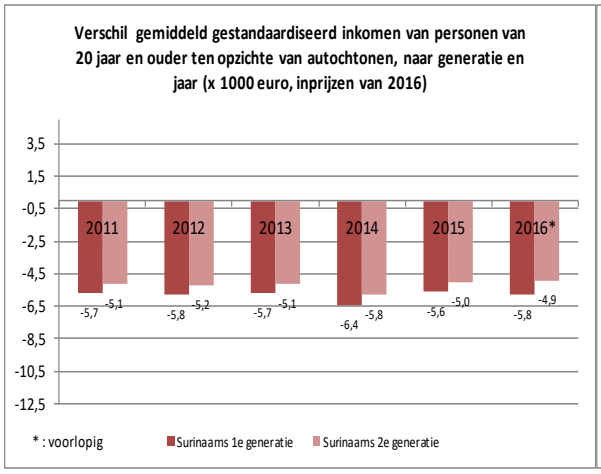
De ongunstiger arbeidsmarktpositie van groepen met een migratieachtergrond vertaalt zich uiteraard door in de inkomenspositie. Het *gestandaardiseerd inkomen* bedraagt in 2016 voor autochtone Nederlanders €30.200 en dat is het hoogst van de alle herkomstgroepen. Bij de groepen met een migratieachtergrond ligt het inkomen structureel lager: in de periode 2011 t/m 2016 gemiddeld 9,5 duizend euro lager.

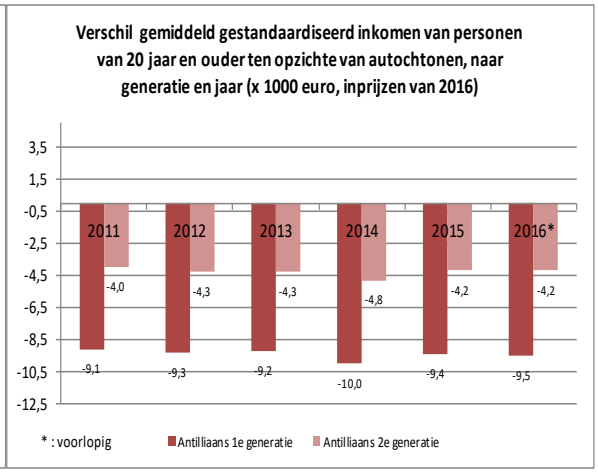
Bij de groepen met Marokkaanse en Turkse achtergrond ligt het inkomen in de periode 2011 – 2016 bijna een derde lager (op ongeveer €20.000). Bij de groep met Surinaamse en Antilliaanse achtergrond is de achterstand kleiner en bedraagt gemiddeld over de periode 2011-2016 respectievelijk 5,6 duizend en 8 duizend euro. Die achterstand is betrekkelijk stabiel: sinds 2013 stijgt het inkomen langzaam onder alle groepen en die stijging is onder de groepen met een migratieachtergrond net iets sterker zodat de achterstand iets kleiner wordt, maar die winst is beperkt (en bedraagt enkele honderden Euro's op jaarbasis). Er is dus nog steeds sprake van een forse inkomensachterstand.

Ook op dit terrein is er een verschil tussen generaties: het inkomen van de 2e generatie ligt bij alle groepen met een migratieachtergrond hoger dan bij de respectieve 1e generaties. Dit verschil is vooral bij de Antilliaanse en overig niet-westerse groep met ongeveer 5 duizend euro fors: het verschil met de groep met Nederlandse achtergrond is bij deze beide groepen ongeveer half zo groot als voor de 1e generatie.

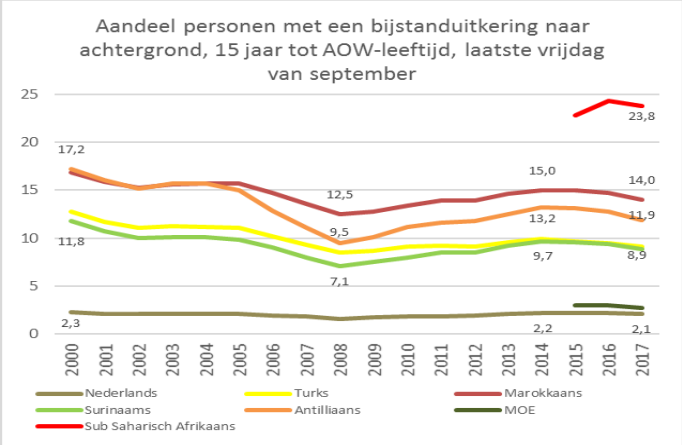
Bij deze (en alle andere) cijfers geldt dat ze een feitelijk en beschrijvend beeld geven van de positie van herkomstgroepen en geen verklaring van deze verschillen. Bij deze inkomenscijfers is het bijvoorbeeld relevant dat groepen met een migratieachtergrond – en dat geldt zeker de 2e generatie – gemiddeld jonger is dan de autochtone groep, hetgeen een deel van de inkomensachterstand verklaart (zie ook de slotparagraaf van dit factsheet).

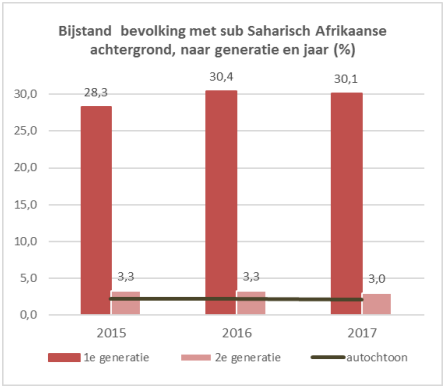
Bijstand

Oververtegenwoordiging in de bijstand

We zien de kwetsbare arbeidsmarktpositie ook weerspiegeld in de mate van afhankelijkheid van bijstandsuitkeringen: groepen met een migratieachtergrond zijn fors oververtegenwoordigd in de bijstand en waar er in het begin van het millennium sprake was van een daling van de bijstandsafhankelijkheid zagen we dat deze trend met de start van de economische crisis in 2008 keerde. Sinds dat moment was er sprake van een stijging en die was onder de groepen met een migratieachtergrond aanzienlijk omvangrijker dan onder autochtone Nederlanders. De top werd in

2014 bereikt en in de laatste 3 jaar daalt de bijstandsafhankelijkheid onder alle groepen. Onder groepen met een migratieachtergrond is de daling substantieel omvangrijker, zodat de oververtegenwoordiging langzaam afneemt. De achterstand op autochtonen is echter nog heel groot. Ook op het punt van bijstandsafhankelijkheid zijn er grote verschillen tussen en binnen de verschillende herkomstgroepen. Zo ligt de bijstandsafhankelijkheid onder de groep met Midden- en Oost-Europese achtergrond (MOE) slechts fractioneel boven dat van autochtonen en is er in dit opzicht geen verschil tussen de 1e en 2e generatie. Dat is bij de andere herkomstcategorieën wel het geval: daar ligt het aandeel dat afhankelijk is van bijstand bij de 1e generatie 2 tot 3 maal zo hoog als bij de 2e generatie. Het verschil is extreem groot bij de categorie met een sub-Saharisch Afrikaanse achtergrond[3]: bij de 1e generatie is bijna een derde afhankelijk van Bijstand terwijl het aandeel bij de 2e generatie slechts 1 procentpunt hoger ligt dan onder autochtonen.

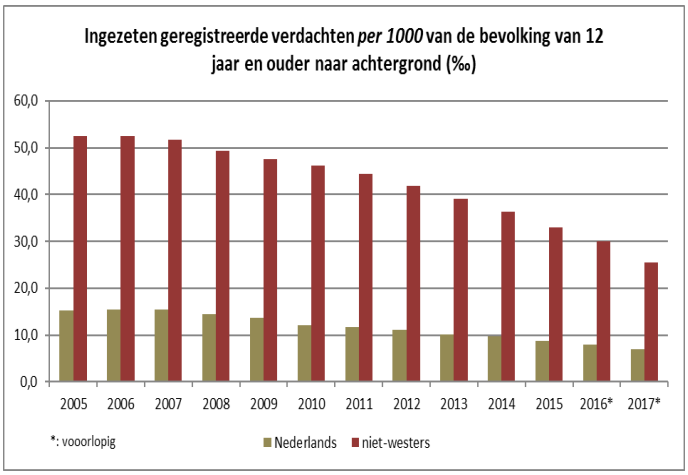

Criminaliteit

Oververtegenwoordiging neemt af

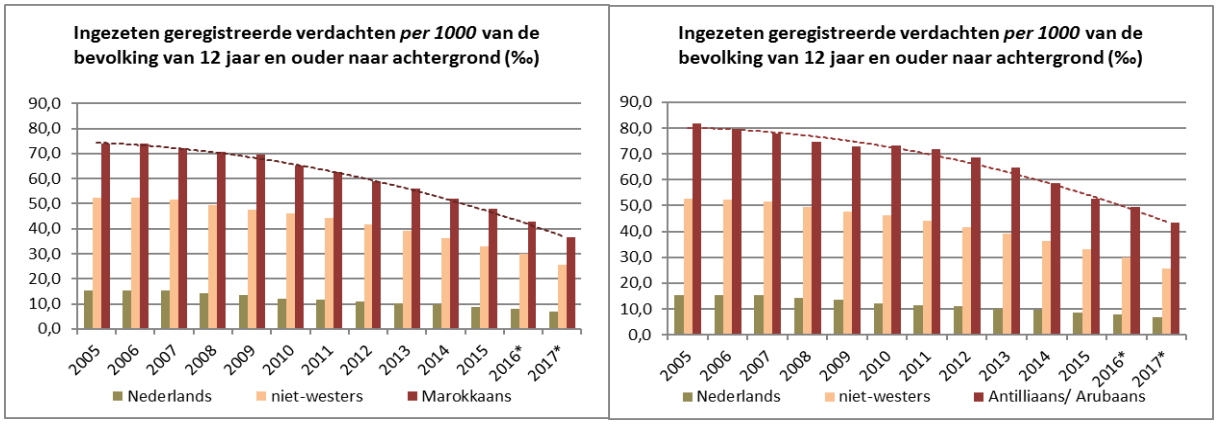
De criminaliteit – afgemeten aan het aantal verdachten per 1.000 ingezetenen van 12 jaar en ouder – ligt onder niet-westerse migranten gemiddeld aanzienlijk hoger dan onder autochtonen. Die oververtegenwoordiging is omvangrijk en structureel. In de CBS-cijfers tekent zich echter een positieve ontwikkeling af: waar in 2005 en 2006 het aantal verdachten onder niet-westerse migranten 37 promille-punten[4] hoger lag dan onder autochtonen, neemt deze oververtegenwoordiging sinds 2007 duidelijk af. De meest recente CBS-cijfers tonen dat die afname doorzet en de laatste jaren versnelt. Voorlopige cijfers

[3] Deze categorie is recentelijk toegevoegd aan de kernindicatoren in verband met afspraken in het kader van the decade of people of African descend. Ze omvat de volgende landen: Mauritanië, Senegal, Guinee, Sierra Leone, Mali, Liberia, Burkina Faso, Ivoorkust, Ghana, Gambia, Togo, Benin, Niger, Nigeria, Kameroen, Tsjaad, Centraal Afrikaanse Republiek, Gabon, Congo, Brazzaville, Zuid-Soedan, Eritrea, Djibouti, Ethiopië, Somalië, Kenia, Tanzania, Democratische Republiek Congo, Burundi, Rwanda, Oeganda, Zambia, Angola, Namibië, Botswana, Zimbabwe, Mozambique, Zuid-Afrika, Madagaskar, Malawi, Kaapverdië, Mauritius, Equitoriaal-Guinea en Guinee-Bissau.

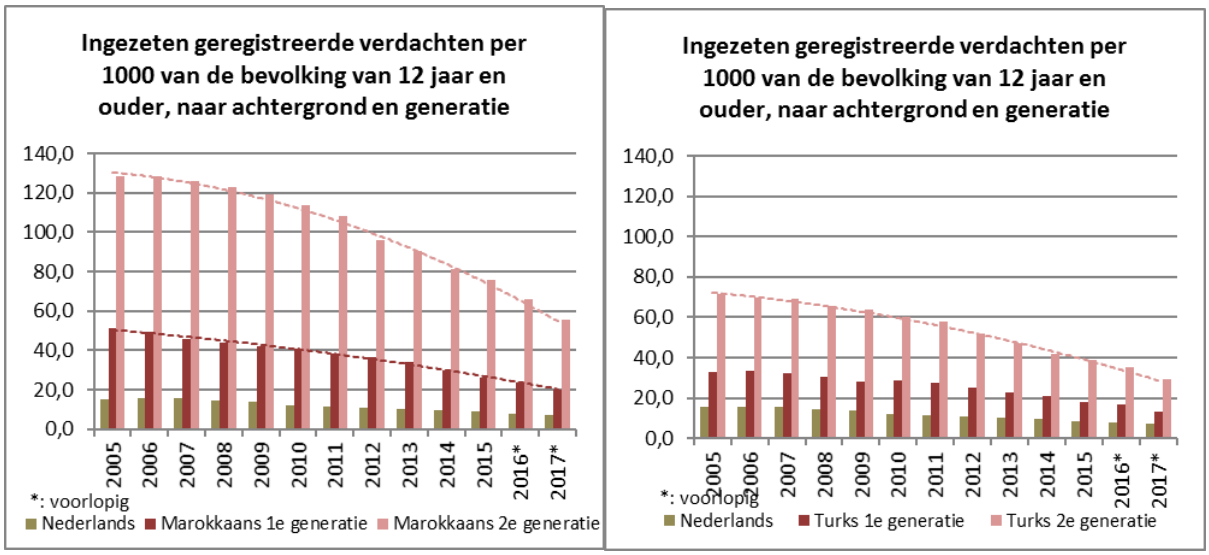
[4] Het CBS meet het aantal verdachten per 1.000 personen

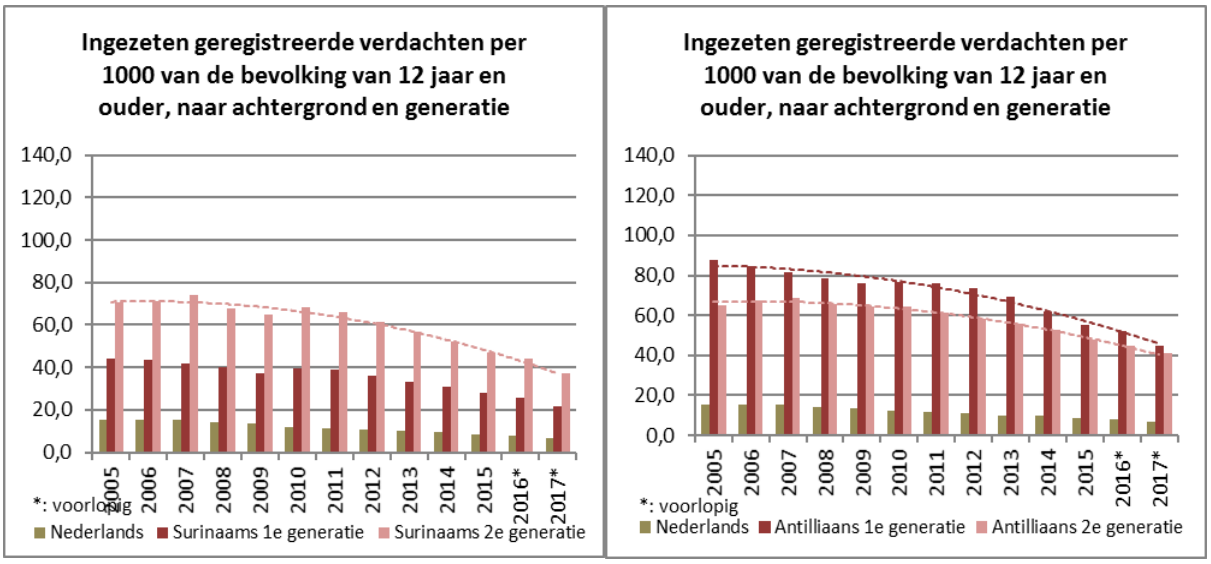
voor 2017 laten zien dat de oververtegenwoordiging is geslonken tot 18½ promille-punten, waarbij de afname in het laatste jaar weer omvangrijker is dan in de jaren ervoor.
Deze ontwikkeling tekent zich onder alle afzonderlijke herkomstcategorieën af. Dit neemt niet weg dat er (nog steeds) forse verschillen bestaan tussen de herkomstgroepen, maar de afname is onder alle groepen substantieel.

Zo ligt het promillage verdachten onder de groep met Antilliaanse achtergrond in de gehele periode het hoogst, maar is dit tevens over de periode 2005 tot en met 2017 het sterkst gedaald: zij daalde van 82 personen per 1.000 in 2005 naar 44 in 2017. Ook onder migranten van Marokkaanse herkomst is de daling – van 74 per 1.000 in 2005 naar 37 per 1.000 in 2017 – groot. Bij de Surinaamse, Turkse en de overig herkomstgroepen, lagen de promillages altijd al lager (maar nog wel substantieel boven die van autochtonen), maar ook bij deze groepen zien we een forse daling in het aantal verdachten per 1.000. Bij de Surinaamse en Turkse herkomstgroep bijvoorbeeld respectievelijk van 53 naar 28, van 45 naar 20.

Als we vervolgens dieper inzoomen blijkt de daling zich zowel bij de 1e generatie als bij de 2e generatie voor te doen. Met name onder de 1e generatie met Antilliaanse achtergrond en onder de 2e generatie met Marokkaanse achtergrond, die beide in het verleden een zeer hoog aandeel verdachten kenden, is de afname omvangrijk.

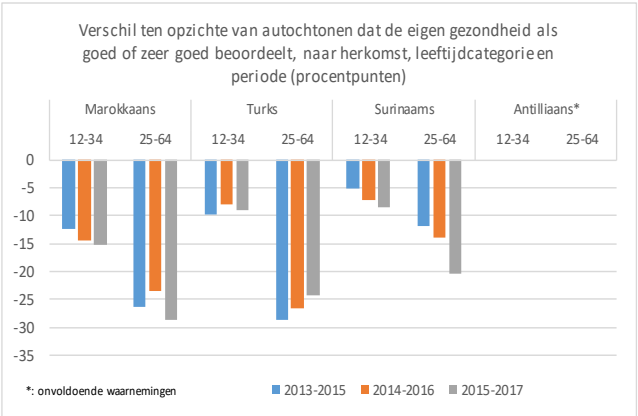

Hoewel er dus op dit terrein positieve ontwikkelingen zijn (een daling in de absolute incidenties en afname van het verschil tussen groepen met en zonder migratieachtergrond), is er ook in 2017 nog steeds sprake van een oververtegenwoordiging van groepen met een migratieachtergrond in de verdachtencijfers.

Ervaren gezondheid

Uit epidemiologisch onderzoek blijkt telkens dat achterstanden in opleiding, werk en inkomen doorwerken in de gezondheid van mensen. Gezien de achterstanden op de genoemde terreinen mag worden verwacht dat groepen met een niet-westerse migratieachtergrond een slechtere ervaren gezondheid kennen, dan autochtonen. Uit de Gezondheidsenquête van het CBS blijkt dit inderdaad: waar ruim 8 op de 10 autochtonen de eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart, geldt dit voor grofweg driekwart van de groep met Antilliaanse achtergrond en voor ongeveer twee derde van de groepen met Surinaamse en Turkse achtergrond en voor 6 op de 10 met Marokkaanse achtergrond. Bovendien neemt dit aandeel in de periode 2013 – 2017 licht af bij de meeste groepen en groeit het verschil met autochtonen.

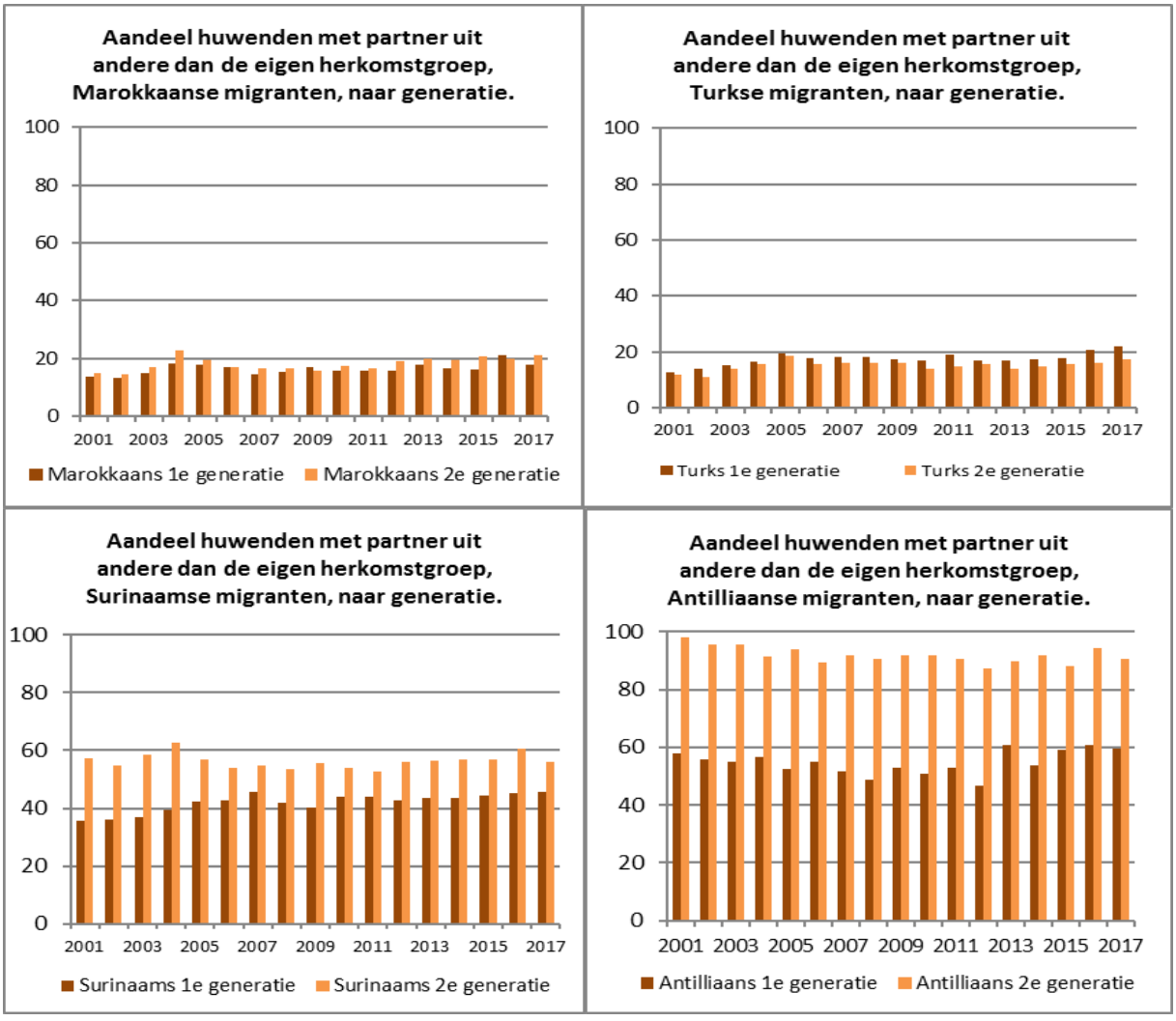

Bij alle groepen waarvoor er voldoende waarnemingen zijn om uitspraken te kunnen doen, zien we dat het de achterstand ten opzichte van de autochtonen leeftijdscategorie bij de jongste groep geringer is dan bij de oudste cohorten. De ervaren gezondheid is verreweg het slechtst onder de Marokkaanse en Turkse ouderen.

Interetnische huwelijken

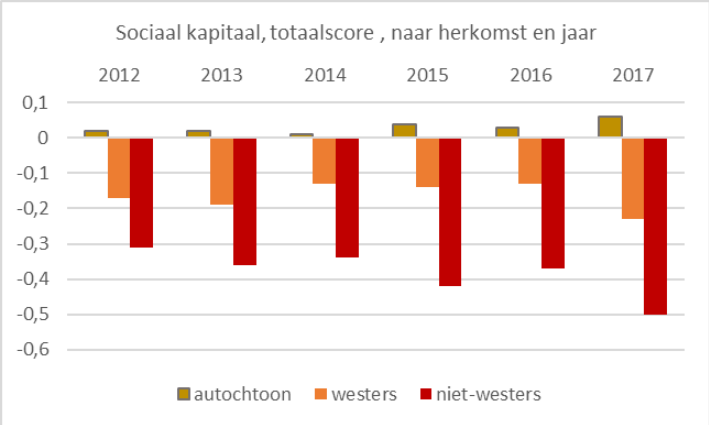
Een klassieke indicator voor sociaal-culturele integratie is de mate waarin migranten en hun nakomelingen huwen met een partner met een andere achtergrond.

Uit de kernindicatoren komt al jaren een betrekkelijk stabiel beeld naar voren: onder de groepen met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond ligt het aandeel dat over de 'grenzen' van de eigen herkomstgroep huwt fors hoger dan onder de groep met Turkse en Marokkaanse achtergrond. In de laatstgenoemde groep gaat het grofweg om een vijfde van de groep, waarbij er nauwelijks verschil is tussen de 1e en 2e generatie, terwijl zich bij de groep met Turkse achtergrond het opmerkelijke fenomeen aftekent dat de 2e generatie minder vaak met een partner met andere achtergrond huwt dan de 1e. Bij andere herkomstgroepen ligt het aandeel bij de 2e generatie juist hoger dan bij de 1e . Bij de Surinaamse en Antilliaanse herkomstgroep liggen de aandelen die over de grenzen huwen veel hoger: het betreft respectievelijk ruim de helft en bijna drie kwart. Bij deze groepen ligt het aandeel bovendien bij de 2e generatie (met ruim 56 en 91 procent) fors hoger dan bij de 1e generatie.

Sociaal kapitaal

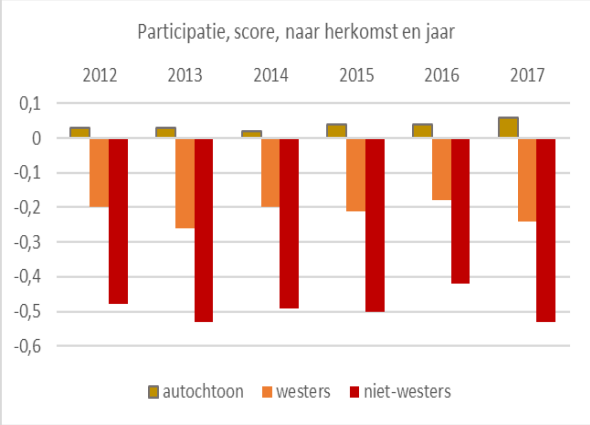
Met ingang van dit jaar is er een nieuwe indicator ontwikkeld die de sociaal-culturele integratie in beeld brengt: aan de hand van de 'meetlat sociaal kapitaal' wordt een totaalindex gepresenteerd die inzichtelijk maakt in hoeverre er sprake is van verschil in sociaal kapitaal tussen verschillende groepen. De indexwaarde geeft dus geen inzicht in de toe- of afname van sociaal kapitaal in de tijd maar leent zich bij uitstek om vast te stellen hoe verschillende groepen zich binnen jaren tot elkaar verhouden.

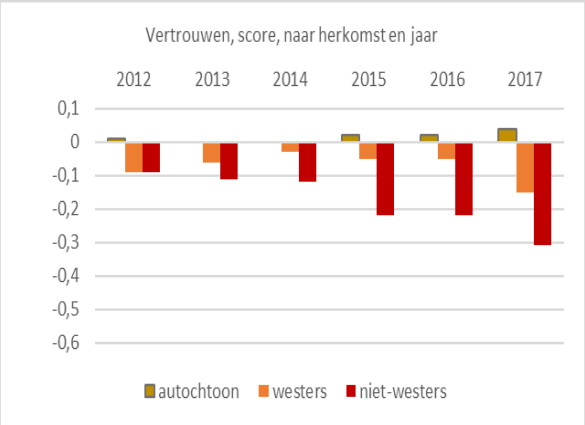

Uit de cijfers blijkt dat in de periode 2012 tot en met 2017 het verschil tussen groepen is toegenomen waar het de hoeveelheid sociaal kapitaal betreft waarover zij beschikken. Daarbij is het de categorie niet-westers die het minst sociaal kapitaal bezit. De categorie westers neemt een tussenpositie in en de autochtonen scoren het hoogst. Het is helaas niet mogelijk om deze cijfers voor afzonderlijke herkomstgroepen te berekenen.

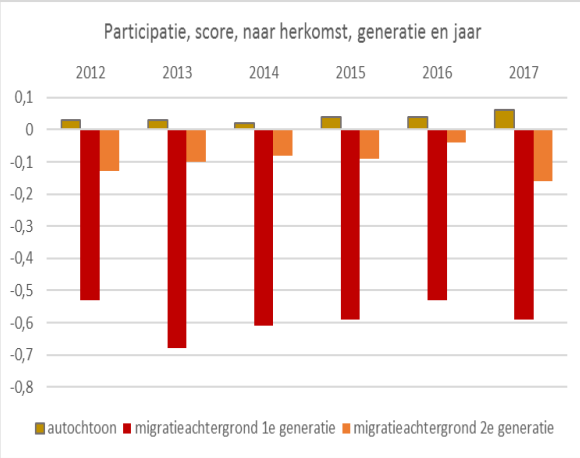
De totaalscore bevat twee onderliggende dimensies: *participatie* en *vertrouwen*. 'Participatie' betreft de mate waarin men familie-, vrienden- en burgercontacten heeft alsmede informele hulp (sociale participatie), de mate waarin men participeert in werk, vrijwilligerswerk en verenigingen (maatschappelijke participatie) en politiek participeert (stemmen en politieke acties). De tweede dimensie 'vertrouwen' is ook breed en omvat algemeen sociaal vertrouwen, politiek vertrouwen (in de Tweede Kamer) en maatschappelijk vertrouwen in leger, politie, rechters, ambtenaren, pers en grote bedrijven.

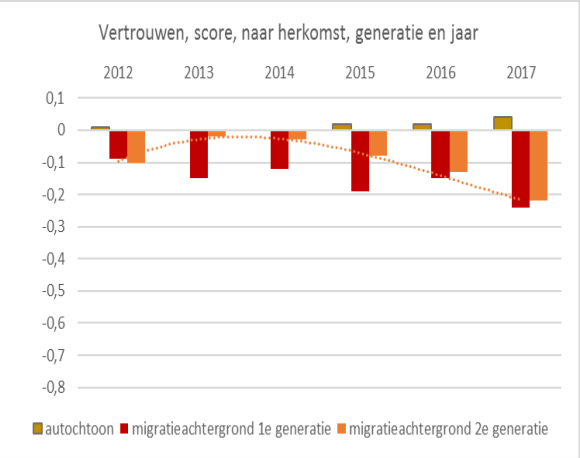
Op beide dimensies zien we dat de participatie van de categorieën met een migratieachtergrond lager scoort dan onder autochtonen, waarbij de niet-westerse groep de grootste afstand tot autochtonen heeft en de westerse groep een tussenpositie inneemt. Daarbij is het verschil in participatie het omvangrijkst en betrekkelijk stabiel in de tijd. Het verschil in vertrouwen is beperkt, maar na 2014 lijkt het vertrouwen met name bij de niet-westerse groep af te nemen en neemt het verschil dus toe.

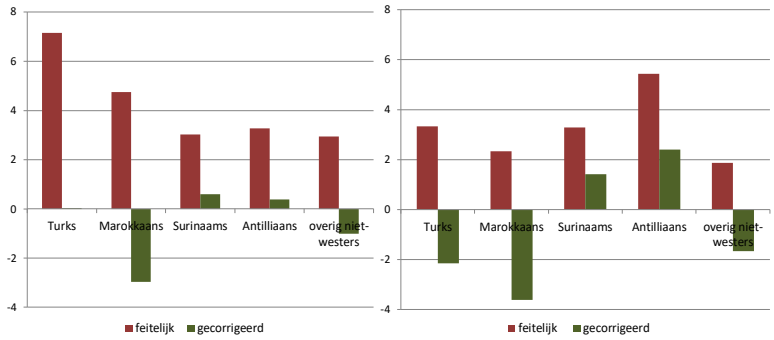
Nadere beschouwing biedt het inzicht dat het sociaal kapitaal bij de 1e generatie aanzienlijk geringer is dan bij de 2e. Bij de 2e generatie is het verschil met autochtonen gering waar het de participatie betreft, maar zien we sinds 2014 een opvallende afname in het vertrouwen.

Beschrijving en verklaring is niet hetzelfde

De CBS-cijfers die in dit factsheet worden gepresenteerd bieden een *beschrijving* van de positie van groepen met een migratieachtergrond, zowel in absolute zin als in vergelijking tot de categorie zonder migratieachtergrond, maar nadrukkelijk *geen verklaring* van de verschillen tussen groepen. Die zijn er natuurlijk wel. Zo blijkt uit analyses dat het lagere opleidingsniveau dat leerlingen met een migratieachtergrond gemiddeld realiseren hoofdzakelijk is toe te schrijven aan het lage(re) opleidingsniveau van hun ouders.

Achterstand in begrijpend lezen (linker diagram) en rekenen (rechter diagram) van leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond op leerlingen zonder migratieachtergrond in groep 8, naar achtergrond, feitelijk en gecorrigeerd, 2013/'14 (in toetsscores, bron SCP, 2016, *integratie in zicht?*)

Als in analyses voor verschillen in deze factor wordt gecontroleerd, blijken leerlingen met een migratieachtergrond bijvoorbeeld in het basisonderwijs hetzelfde of beter te presteren dan vergelijkbare leerlingen zonder migratieachtergrond: in de diagrammen is de achterstand van leerlingen met een Marokkaanse achtergrond (de rode staaf) omgeslagen in een voorsprong (de groene staaf).

Een dergelijk effect speelt bijvoorbeeld ook bij verdachtenpercentages: zo is de niet-westerse bevolking gemiddeld jong (jonger dan de autochtone bevolking) en daarmee oververtegenwoordigd in de leeftijdscategorie die vaker over de grenzen van de wet heengaat (dat zijn immers vooral adolescente jongens), hetgeen een deel van de oververtegenwoordiging verklaart.

De relevantie van de beschrijvende analyses is dat de feitelijke verschillen tussen etnische groepen de aanleiding vormen voor het integratiebeleid, *en* een directe relatie hebben met het einddoel: namelijk uiteindelijk gelijke posities (dus geen verschillen) tussen groepen. Ze bieden daarmee de cruciale informatie voor de *monitoring* van het integratiebeleid.
De verklarende inzichten, die bijvoorbeeld via de *verdiepende studies* van het SCP beschikbaar komen, vervullen een andere rol in het beleidsproces: zij bieden handvatten voor beleidsontwikkeling en -instrumentering.

Dit Factsheet is gebaseerd op CBS-data, voornamelijk op de *kernindicatoren integratie*

SZW|I&S
Arjen Verweij
01-10-2018